

Några iakttagelser över fågelfaunan på ön Högsåra med omnejd i Hitis skärgård åren 1938—39.

STIG BERGROTH (†)

Sammanställda av HENRIK BRUUN och KARL AUGUST FREDRIKSON.

Då stud. STIG BERGROTH år 1940 stupade, efterlämnade han bland annat noggranna anteckningar över fågellivet på ön Högsåra med omgivning. Då detta arbete, ehuru ofullbordat, dock ger en inblick i detta intressanta skärgårdsområdes fågelvärld, hava vi sammanställt denna uppsats på basen av dessa anteckningar kompletterade med egna iakttagelser i samma trakter.

Tiderna för våra iakttagelser framgå av följande schema:

År	1938				1939
	maj	juni	juli	augusti	maj
S. B.	—	—————			—
H. B.	—		—		—
K. A. F.		—	—		—

Iakttagelseområdet omfattar två större öar (å c:a 3.7 × 1.4 km) till största delen bevuxna med gammal barrskog samt kringliggande havsområde enligt kartskissen. Lövskog förekommer mycket litet. Odlade marker (c:a 10 ha) finnes endast omkring Högsåra by, som omfattar ett hundratal byggnader samt ett tjugotal båthus. Högsåra gränsar till Gullkrona vidsträckt havsområde med företrädesvis kala skär. I öster övergår skärgården i mindre utpräglad havsnatur.

Då Högsåra-öarna ha en för SW-Finlands skärgård typisk natur, är det kanske av intresse att i korta drag omnämna fågellivets karaktär.

Ett i ögonen fallande drag för Högsåra dubbelös fågelfauna är det ringa antalet häckande par av sådana arter, som i näringshänseende äro mer eller mindre beroende av lövskogsbiotoper. Sådana arter äro: *Muscicapa hypoleuca*, *Phylloscopus trochilus* och *Sylvia borin*. Barrskogsbetonade arter som *Carduelis spinus*, *Anthus trivialis*, *Regulus regulus* och *Turdus ericetorum* förekomma rikli-

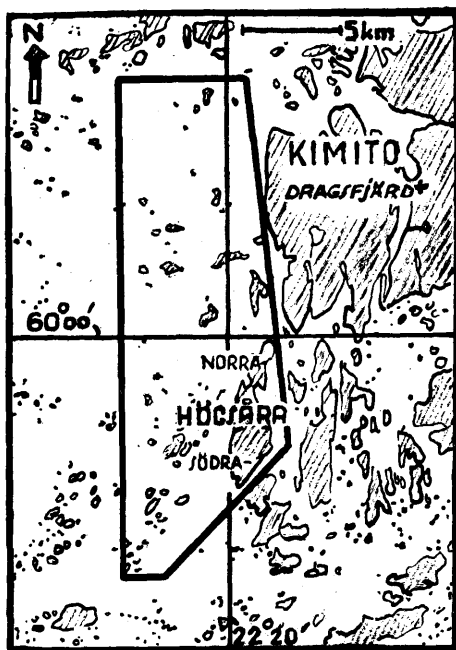
gare. Bland kulturbygdens fåglar märkas främst *Hirundo rustica* och *Delichon urbica*, vilka i de talrika båthusen och på byggnader finna utmärkta boplatser. Intressant är att på Högsåra tre i SW-Finland mycket sparsamt förekommande fåglar valt sin boplatser, nämligen *Corvus corax*, *Haliaeetus albicilla* och *Pandion haliaëtus*.

De kringliggande holmarnas och skärens fågelfauna förefaller vad individantalet beträffar ganska fattig, om och de flesta av skärgårdshavets fågelarter här äro företrädade. Egentliga kolonier förekomma ej utom i områdets nordligaste del, där några öar hysa ett tiotal par *Larus fuscus*.

Av betydelse som näringsplats för många arter är det grunda, av små öar och sandbankar uppfyllda sundet mellan Högsåra Norra och Södra öar. Här ses regelbundet *Tringa totanus*, *Actitis hypoleucos*, *Anas platyrhynchos* samt *Larus*-arterna *canus*, *fuscus*, *argentatus* och *marinus*. Flyttningstiden ses dessutom *Motacilla flava*, *Podiceps cristatus* och *griseigena* samt *Calidris alpina* och *Tringa nebularia*.

Gullkronafjärden W om Högsåra är ett viktigt flyttningssled för andfågelsträcket norrut om våren. Mest i ögonenfallande äro alfågelflockarna (*Clangula hyemalis*), som ofta uppgå till tusentals fåglar, vilka rasta på fjärden.

Följande förteckning omfattar alla av oss i Högsåratrakten iakttagna arter. Data angående bofynd och ankomsttider ha endast angivits i den mån vi funnit dem vara av intresse. Häckning har

Kartskiss över iakttagelseområdets läge i Gullkrona fjärd (se sjökortet Utö-Glosholm)

konstaterats för 72 fågelarter, vartill kommer 9 med största sannolikhet häckande arter.

Corvus corax L. Ett häckande par på den obebodda W delen av Södra ön. 1938 flygga ungar i juni. 22. V. 39 bo med fullvuxna ungar (O.F. XVII: 15). — *Corvus corone cornix* (L.). Några få häckande par, stundom kringstrykande flockar om 20—50 exx. i maj—juni. — *Pica pica* (L.). 5—6 häckande par. — *Garrulus glandarius* (L.). Några gånger sedd, konstaterad häckfågel. — *Sturnus vulgaris* L. 10—15 par häckande i byn. — *Chloris chloris* (L.). Flerstädes häckande. — *Carduelis spinus* (L.). Allmänt förekommande. — *Pyrrhula pyrrhula* (L.). En gång sedd. — *Loxia curvirostra* L. Kringstrykande sommartid. — *Fringilla coelebs* L. Den allmännaste häckfågeln. — *Passer domesticus* (L.). Ett fåtal par häckar i byn. — *Emberiza citrinella* L. Några par i markerna kring byn. — *Emberiza hortulana* L. Ett par nära byn. — *Alauda arvensis* L. Några par häckande på ängsmarkerna nära byn. — *Anthus trivialis* (L.). Allmän häckfågel. — *Anthus pratensis* (L.). Konstaterad som häckfågel på mindre skär. — *Motacilla flava* L. Iakttagen under häckningstiden. — *Motacilla alba* L. Typfågel. Häckar i båthus samt på stränder och skär. — *Parus major* L. Några par men ej allmän. — *Parus ater* L. 27. V. 39 bo med ruvade ägg. — *Parus cristatus* L. Den allmännaste Parus-arten. — *Parus atricapillus* L. Häckning konstaterad. — *Regulus regulus* (L.). Allmänt förekommande. — *Lanius collurio* L. 4—5 par nära byn. — *Muscicapa hypoleuca* (Pall.). Några par häckande på Högsåra Södra ö. — *Muscicapa striata* (Pall.). Minst 15 par häckande på Högsåra Södra ö. — *Phylloscopus collybita* (Vieill.). Hörd även häckningstid. — *Phylloscopus trochilus* (L.). Uppskattningsvis ett tjugotal par på Högsåra Södra ö. — *Sylvia borin* (Bodd.). Ett par konstaterat. — *Sylvia communis* Lath. Häckande främst kring byn. — *Sylvia curruca* (L.). Den allmännaste Sylvia-arten. — *Turdus pilaris* L. 3—4 kolonier. — *Turdus ericetorum* Turton. Fåtaligt över hela ön. — *Turdus musicus* L. Liksom föregående. — *Turdus merula* L. 2—3 par. — *Oenanthe oenanthe* (L.). 2—3 par i byn, häckar dessutom på ett flertal skär. — *Saxicola rubetra* (L.). 1—2 par nära byn. — *Phoenicurus phoenicurus* (L.). 2—3 häckande par vid bebyggelse, flyttningstiden talrik (t.ex. 15. V. 38 5 exx., 9. V. 39 2 exx., 16. V. 39 ett tiotal par). — *Erithacus rubecula* (L.). Fåtaligt över hela ön. — *Hirundo rustica* L. Typfågel i byn. Minst 18 bon i båthusen (1938). Ankomst 9—11. V. 39. — *Delichon urbica* (L.). Typfågel i byn 1938 18 bon. — *Micropus apus* (L.). Ca. 7 par häckande i holkar i byn (1938). Ankomst 26. V. 39. — *Caprimulgus europaeus* L. 4—5 par på Högsåra. Ankomst 21. V. 39. — *Dryobates major* (L.). Sedd häckningstiden. — *Picoides tridactylus* (L.). Sedd 27. V. 39. — *Dryocopus martius* (L.). 2—3 par häcka. — *Iynx torquilla* L. Några par i och omkring byn. — *Cuculus canorus* L. Högst 2 ♂♂ sjunga samtidigt. — *Asio otus* (L.). Sedd 14. V. 38. — *Falco tinnunculus* L. Bofynd 1938 och 1939 på närbelägen ö. — *Buteo* sp. Sedd på sensommaren, arten ej bestämd. — *Accipiter nisus* (L.). Sedd några gånger, även häckningstiden. — *Haliaeetus albicilla* (L.). Ett par häckar regelbun-

det på Högsåra. — *Pandion haliaëtus* (L.). Ett par häckar regelbundet på Högsåra. — *Anser anser* (L.). Ungar sedda i skärgården S om Högsåra. — *Anas platyrhynchos* L. Under häckningstiden ses talrika ♂♂ ensamma och i flockar om upp till ett 20-tal exx. i den omgivande skärgården. — *Aythya fuligula* (L.). Bofynd på några öar N och O om Högsåra. — *Bucephala clangula* (L.). Några par häcka i uppsatta holkar. — *Clangula hyemalis* (L.). Flyttningstiden ses talrika större och mindre flockar W om Högsåra. 6. VII. 38 bofynd på ö nära Pargas Port i Gullkrona-fjärdens nordligaste del (O.F. XV: 137). — *Somateria mollissima* (L.). Spridda par häcka på öarna i Gullkronan. — *Melanitta nigra* (L.). Ses flyttningstiden i stora flockar. — *Melanitta fusca* (L.). Några par häcka på öar i Gullkronan. Flyttningstiden allmänt förekommande, mest i mindre flockar. — *Mergus merganser* L. Häckar allmänt, ofta i utsatta holkar. — *Mergus serrator* L. Förekomst som föregående, häckar på steniga skär. — *Podiceps cristatus* (L.). Sedd några gånger, häckar ej. — *Podiceps griseigena* (Bodd.). Enstaka fåglar sedda flyttningstid. — *Colymbus arcticus* L. och *Colymbus stellatus* Pontopp. Enstaka ses under hela flyttningstiden. — *Columba palumbus* L. Några par häcka på Högsåra. — *Columba oenas* L. Ofta hörd och sedd. Ett bofynd i gammalt spillkråkbo. — *Haematopus ostralegus* L. 1938 7 bofynd på närbelägna öar. — *Charadrius hiaticula* L. Häckande längs Högsåras stränder samt på mindre skär i omgivningen. — *Charadrius dubius*. Sedd endast flyttningstiden. — *Pluvialis apricarius* (L.). 24. V. 39 50—60 exx. flyttande. — *Vanellus vanellus* L. Sedd ofta, häckning osäker. — *Arenaria interpres* (L.). Några bofynd på skär i omgivningen. — *Calidris alpina* (L.). I juli—augusti ses mindre flockar på skär i Gullkronan. — *Tringa totanus* (L.). Häckning konstaterad på tre öar i omgivningen. — *Tringa nebularia* (Gunn.). 9. V. 39 8 exx. — *Actitis hypoleucos* L. Ofta sedd längs Högsåras stränder, häckning konstaterad. — *Numenius arquata* (L.). Endast överflyttade. — *Scolopax rusticola* L. Hörs och ses ofta nattetid på Högsåra och större öar i omgivningen. — *Larus canus* L. Häckar enstaka eller några par tillsammans på ett flertal öar i Gullkronan. — *Larus argentatus* Pontopp. Ses ofta i Högsåravattnen, bofynd endast i SW delen av undersökningsområdet. — *Larus fuscus* L. Häckar i mindre kolonier över hela undersökningsområdet. — *Larus marinus* L. Tre bofynd 1938 på små skär i närheten av Högsåra. — *Sterna hirundo* L. Häckar över hela området, högst 3—4 par tillsammans. — *Sterna macrura* Naum. Några enstaka par. — *Hydroprogne tschegrava* (Lepech.). Ett par i nordligaste delen av området, antagligen häckande. — *Stercorarius parasiticus* (L.). Sedd några gånger i S delen av området. Häckning ej konstaterad. — *Alca torda* L. Ses regelbundet i S delen av området, häckningsplatser ej funna. — *Uria grylle* L. Enstaka eller några par tillsammans häcka över hela området på steniga skär. — *Lyrurus tetrix* (L.). Om våren spel flerstädes på större och mindre öar. — *Tetrastes bonasia* (L.). Häckning konstaterad en gång på Högsåra Norra ö.

Zusammenfassung: Einige Beobachtungen über die Vogelfauna der Insel Högsåra mit Umgebung fm Schärenhof von Hiittinen (Hitis) in

den Jahren 1938 und 1939. — Das Untersuchungsgebiet ist bei 60° N und 22° 20' E im südwest-finnischen Schärenhof gelegen und umfasst die auf der Kartenskizze verzeichneten zwei etwa 5 km² grossen Inseln mitsamt dem umgebenden Schären- und Meeresgebiet. Die Untersuchungen entfallen auf die Zeit von Mai bis August 1938 und Mai 1939. Die Landvogelfauna zählt dem Charakter der Inseln gemäss zur Hauptsache nadelwaldliebende Arten (*Carduelis spinus*, *Anthus trivialis*, *Regulus regulus*, *Turdus ericetorum*). Auch *Corvus corax*, *Haliaeetus albicilla* und *Pandion haliaëtus* brüten hier. — Die Vogelfauna der umgebenden Schären zeichnet sich durch eine relativ grosse Individuenarmut aus, und bedeutendere Kolonien kommen überhaupt nicht vor. Der im Gebiet festgestellte Brutvogelbestand beträgt 72 Arten, in betreff weiterer 9 ist mit Brüten zu rechnen. Das mitgeteilte Verzeichnis enthält sämtliche im Untersuchungsgebiet beobachteten Arten.

Neue Studien über den Tagesrhythmus des Mauerseglers, *Apus apus* (L.).

LARS VON HAARTMAN

Gegenstand vorliegender wie schon einer früheren Studie (v. HAARTMAN 1940) ist vor allem die Zeit des Einschlafens beim Mauersegler und ihre Abhängigkeit von der Belichtung. Die s. g. Weckhelligkeit bei den Vögeln ist ja weit öfter untersucht worden als die Einschlafhelligkeit — von der einschlägigen Litteratur nenne ich nur die Zusammenfassung mrs NICES und die Arbeit SCHEERS — was sich daraus erklärt, dass das Erwachen besonders bei den Kleinvögeln weit leichter zu erfassen ist als das Zuruhegehen.¹⁾ Beim Mauersegler ist das Entgegengesetzte der Fall.

Selbst habe ich nur ein paar mal die Intensität der Belichtung beim Zuruhegehen des Mauerseglers gemessen. Die Berechnung der Sonnenhöhe beim Einschlafen dürfte praktisch genommen ohne Nachteile die direkten Messungen der Belichtungsintensität ersetzen können und ist übrigens die praktisch einzige Möglichkeit beim Vergleich des Verhaltens des Vogels an Orten verschiedener Breite. Ich bin dem Vorsteher des Astronomischen Observatoriums zu Helsingfors, Herrn Prof. Dr Gustaf Järnefelt sehr dankbar dafür,

¹⁾ Zu erwähnen sind eine Arbeit von HEYDER (1933) über das Zuruhegehen der Amsel und von ALLARD (1940) über dasjenige des Stars. Die letztgenannte war mir in Original nicht zugänglich.